

«СОГЛАСОВАНО»
на заседании педагогического
совета
Протокол № 1 от 31.08.2023 г.

«31» 08 2023 г.

«РАССМОТРЕНО»
на заседании МО учителей
родного языка и литературы
Т.Х. Теблов

«31» 08 2023 г.

«УТВЕРЖДАЮ»
Директор МБОУ СОШ № 21
им. Семенова Д.В.
Г.Б. Саркисянц

«31» 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

на 2023-2024 учебный год

по родному языку и литературе
учителя Дзучевой Золушки Борисовны

Предмет	Класс	Количество часов	Количество часов в неделю
Осетинский яз.	11а	78	2
Осетинский яз.	10а	78	2
Родной язык	8а	102	3
Родной язык	8б	51	1,5
Родная лит-ра	8б	51	1,5
Осетинский яз.	7В	102	3
Родной язык	6б	51	1,5
Родная лит.	6б	51	1,5
Родной язык	5а, 5б	51	1,5
Родная лит.	5а, 5б	51	1,5

Æмбарынгæнаен фыстæг

5-9-æм кълæсты ирон æвзаджы программæ арæзт у Федералон паддзахадон ахуырадон стандарты бындурыл, Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукæйы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæмæ гæсгæ (Ирон æвзаджы программæ 1-11 кълæстæн. – Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.).

7-11 кълæстæн арæзт ирон æвзаджы кусæн программæтæ дæр арæзт у Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукæйы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæмæ гæсгæ (Ирон æвзаджы программæ 1-11 кълæстæн. – Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.), фæлæ 2004 азы паддзахадон стандарты бындурыл.

Предметы хицæндзинад: Ирон æвзаг у ирон адæмы уд æмæ зонд, ирон адæмы культурæйы хæзнадон; ирон æвзаг у ныхас кæныны, хъуыдытæ æргом кæныны фæрæз, нæ адæмы царды тыххæй зонындзинæдтæ кæрæдзийæн дæттыны фæрæз. Ранымæд уавæртæ аманынц предметы хицæндзинад: мадæлон æвзаг хъæздыгдæр æмæ мидисджындæр кæны скъоладзауты миддуне, сæ дунембарынад; ирон æвзаджы фæрцы сывæллæттæ базонгæ уыдзысты сæ рагфыдæлты историимæ, нæ адæмы культурæ æмæ царды уагимæ.

Æвзаг канд хъуыдытæ æргом кæныны фæрæз нæу, æвзаг у хъомылады хотых, æмæ уымæ гæсгæ ирон æвзаджы ахуыртæн скъолайы ис стыр ахадзындзинад.

Ахуырадон предмет «Ирон æвзаг» ахуырдаутæн дæтты зонындзинæдтæ сæ мадæлон æвзаджы тыххæй, рæзын сын кæны сæ æвзаджы æмæ ныхасы арæхстдзинæдтæ. Программæйы нысан у: ахуырдауты æвзаджы æмбарынадтимæ базонгæ кæнын, практикон æгъдауæй сæ пайда кæныныл фæцалх кæнын.

Ирон æвзаг скъолайы ахуыр кæныны сæйраг **нысантæ** сты скъоладзаутæм рæзын кæнын æвзагон, коммуникативон æмæ лингвистикон компетенцитæ.

Æвзагон компетенци у зонын, мадæлон æвзаджы арæзт æмæ дзы куыд пайдагæнаен ис уый, литературон æвзаджы сæйраг нормæтæ, æвзаг æмæ ныхасы аивдзинад.

Коммуникативон компетенци нысан кæны мадæлон æвзагæй ныхасы алыхуызон уавæрты, ныхасы темæ æмæ нысантæм гæсгæ пайда кæнынмæ арæхсын, зонын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы культурæйы бындуртæ.

Лингвистикон компетенцимæ хауынц скъоладзауты зонындзинæдтæ наукаæ «Ирон æвзаг»-æй, йæ хæйтты æмæ æвзаг наукаон æгъдауæй ахуыр кæныны нысæнттæ, стæй, ирон æвзаджы фæрстытæ цы ахуыргæндтæ иртæстой, уыдоны тыххæй æрмæг.

Иумæйагæй ахуырадон предмет «Ирон æвзаджы» сæйраг хæстæ сты:

логикон хъуыдыкæнынады рæзтыл кусын;
скъоладзаутæн сæ мадæлон æвзаг бауарзын кæнын, фæцалх сæ кæнын ирон æвзаг хибарæй ахуыр кæныныл;
иумæйаг ахуырадон арæхстдзинæдтæ рæзыныл куыст (удгоймагон, регулятивон, зонындзинæдтæ исыны (познавательный), коммуникативон);
хъомыладон куыст.

I. ФПАС-ы бындурыл 5-10-æм кълæсты ирон æвзаджы кусæн программæ

Уæрæсейы Федерацийы Министрады бардзырдмæ гæсгæ (от 31 декабря 2015 года № 1577 «О внесении изменений в ФГОС ООО, утвержденный приказом МОН РФ от 17 декабря 2010 года № 1897»), ахуырадон предметты кусæн программæты хъуамæ уа æртæ хайы. Уыдон сты:

- 1) нысангонд предметон фæстиуджытæ (предметные результаты);
- 2) ахуырадон предметы мидис;
- 3) тематикон пылан, алы темæйæн дæр цы сахæтты нымæц лæвæрд цæуы, уымæ.

ФПАС-мæ гæсгæ 5-æм къласæй 9-æм класы онг ирон æвзаг æмæ литератураæ ахуыр кæнынаен лæвæрд цæуы къуыри æртæ сахаты (алы предметæн дæр – 1,5 сахаты), 10-11-Æм кълæсты та – къуыри 1 сахат.

Республикон Базисон пылан амоны, фæсурокты куыст æххæст кæнынаен цы рæстæг лæвæрд цæуы, уымæй къуыри 1 сахат ирон æвзаг æмæ литературайæн дæттын. Афтамæй, ирон æвзаг æмæ литературайы ахуыртæ 5-9-æм кълæсты арæзт цæуынц ахæм хуызы:

ахуыры азы 1-аг æмбисы (первое полугодие):
ирон æвзагæй къуыри 1 урок+ 1 сахат фæсурокты куыстæн;
ирон литературайæ къуыри 2 урочы;

ахуыры азы 2-аг æмбисы (второе полугодие):

ирон æвзагæй къуыри 2 урочы,

ирон литературæйæ къуыри 1 урок +1 сахат фæсурокты куыстæн.

Афтæмæй, 5-9 кълæсты ирон æвзагæн ахуыры азы фыццаг æмбисы лæвæрд цæуы 17 сах.+17сах. фæсурокты куыстæн, ахуыры азы дыккаг æмбисы – 34 сахаты.

Ирон литературæйæн ахуыры азы фыццаг æмбисы лæвæрд цæуы 34 сахаты, ахуыры азы дыккаг æмбисы – 17 сах.+17сах. фæсурокты куыстæн.

Нæ Кусæн программа дæр арæзт цæуы ацы сахæттæм гæсгæ.

1. «Ирон æвзаг» ахуыр кæныны предметон фæстиуджытæ

Стандарты домæнтæм гæсгæ скъоладзаутæм хъуамæ уа бæлвырд зонындзинæдтæ ирон æвзагæй. Иумæйагæй ион æвзаг ахуыр кæныны фæстиуджытæ сты:

Предметонтæ:

1. Ирон æвзаджы курсы мидис 5–9-æм кълæсты æнгом баст у ахуыры хæстимæ. Уый домæй ахуырдаутæ фаг зонындзинæдтæ райсой æвзаджы æппæт хæйттæй дæр: фонетикæ, орфоэпи, лексикæ, фразеологи, морфемикæ, морфологи, синтаксис, стилистикæ æмæ ныхасы культурæйæ; зоной мадæлон æвзаджы ахадзындзинад, йæ ахуыр кæныны истори, йæ диалекттæ æмæ ныхасыздæхтытæ; æвзаджы фысгæ æмæ дзургæ формæтæ, баст ныхас цавæр у æмæ, йæ рæзын кæныны куыст цы æмбарындæдтыл æнцой кæны, уый æ. а. д.

2. 9-æм къласы кæрон ахуырдаутæ хъуамæ арæхсой:

- фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон æвзæрст кæнынмæ;
- алыхуызон вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразынмæ, тексты мидис æмæ стилистикон ахуырстмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ раст аразынмæ;
- тексты стиль æмæ функционалон хуыз иртасынмæ;
- литературон æвзаджы нормæтæм хъус даргæйæ, хи ныхас аразын.

Орфографийæ: Орфографи æмæ морфологийы фæрстытæ хуыздæр бамбарыны тыххæй скъоладзаутæ хъуамæ раздæр базонæй дзырдты мырон конд, мырты ивынад, ома фонетикайы фæрстытæ.

Æнæ рæдыдæй фыссынæн стыр æххуыс у дзырдты арæзт зонын. Дзырдарæзты фæрстытыл æнцой кæнын хъæуы, ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ дæр. Æргом здахын хъæуы дзырдæн йæ уидаг, фæсæфтуан æмæ кæрон агурынмæ, æмуидаг дзырдтæ хъуыды кæнынмæ.

Пунктуацийæ. Хъуыдыйæдты хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрын, 5-9 кълæсты пунктуацион æгъдæуттæй пайда кæнынæ арæхсын, пунктуацион рæдыдтытæ ссарын, раст сæ кæнын; хъуыдыйад пунктуацион æвзæрст кæнын.

Орфографийæ. Рацыд орфограммæ ссарын зонын, цы дзырды æмбæлы, уый раст фыссын; дзырды растфыссынад бацамонын; орфографион рæдыд ссарын, бацамонын æй; дзырды орфографион анализ; 5-9 кълæсты цы раиртæстытимæ базонгæ сты, уыдон зонын, пайда кæнынмæ сæ арæхсын.

Ныхасы рæзтæй. Ныхасы алыхуызон стильтæ æмæ хуызтæм гæсгæ тексттæ аразын; текст кæронмæ фыссын; дыгурон диалектыл фыст текстты мидис æмбарын кæнын; текстты стиль бæрæг кæнын; текстæн конспект, тезистæ, рецензи фыссын; литературон-критикон уацхъуыдæй (кæнæ стыр уацхъуыды хайæ) конспект æмæ тезистæ аразын; сочиненитæ фыссын публицистикон темæйыл; хъуыддаджы гæххæттытæ (курдиат, автобиографи, суагъæ) фыссын; сочиненийы мидис æмæ æвзаг хуыздæр кæнын; диалогтæ аразын; текстты алыхуызон рæдыдтытæ агурын æмæ сæ раст кæнын.

Иронæвзаг ахуыр кæнынны фæстиуджытæ:

5-10-æм кълæсты ахуырдаутæ хъуамæ фæцалх уой ахæм архæйдтытыл:

дзургæйæ æмæ фысгæйæ сæ хъуыдытæ раст æргом кæнын;

хи хъуыдытæ логикон æгъдауæй рацаразынмæ, хи хъуыдыйы растдзинад бахъахъхъæнынмæ;

ахуырты сæ æнæмæнг чи хъæуы, ахæм информаци ссарынмæ, системон æгъдауæй йыл бакусынмæ;

иртасæн куыстмæ, алыхуызон иртасæн куыстыты архайынмæ, эксперименталон куыст кæнынмæ; хи куысты фæстиуджытæ бахынцынмæ; ахуырадон хæстæ сбæрæг кæнынмæ;

ныхас цы фарстайыл цæуы, уый фæдыл аргументтæ æрхæссынмæ, хатдзæгтæ скæнынмæ.

Архайын хъæуы, цæмæй сывæллæттæ, дзуапп цæттæ кæнгæйæ, арæхсой сæхи фæлтæрддзинадæй, сæхи æмæ сæ бинонты цардæй ист æрмæгæй пайда кæнынмæ; уавæртæм гæсгæ пайда кæной сæ райгуыраен хъæу, горæт кæнæ æрдзимæ баст æрмæджытæй.

Ахуыры рæстæг пайда кæнын хъæуы алыхуызон цæстуынгæ æрмæгæй: таблицæтæй, карточкæтæй, нывтæй, аудиоæрмæгæй, диафильмтæй, компьютерæй.

Уроктæй уæлдай ма кæнын хъæуы консультацитæ, семинарон ахуыртæ, беседæтæ; пайда кæнын фæсурокты куысты хуызтæй: интеллектуалон хъæзтытæй, олимпиадæтæй, экскурситæй; пайда кæнын, скъоладзаутæн ирон æвзаг æмæ сæ фыдæлты царды уаг хуыздæр базонынæн æххуыс чи у, ахæм мадзæлттæй.

8-æм къласы ахуырдауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæ предметæй

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- 8-æм къласы æвзагæй цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
- дзырдбасты нысаниуæг;
- домгæ бастдзинады хуызтæ дзырдбасты;
- дзырдбасты хуызтæ сæйраг дзырды морфологион арæзтмæ гæсгæ;
- дзырдты рæнхъæвæрд хъуыдыйады;
- хуымæтæг хъуыдыйады интонацион арæзт;
- сæйраг æмæ фæрссаг уæнгты морфологион арæзт;
- зæгъинаджы хуызтæ;
- фæрссаг уæнгты нысаниуджытæ;
- иувæрсыг хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ сæ грамматикон æууæлтæ;
- æнæххæст хъуыдыйæдты арæзт;
- хъуыдыйады æмхуызон уæнгты бастдзинады фæрæзтæ æмæ иугæнæг дзырдæ æмхуызон уæнгтимæ;
- иртæстгонд уæнгты хуызтæ;
- сидæнтæ, бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ;
- комкоммæ æмæ фæрссаг ныхасы арæзт;
- литературон ныхасы домæнтæ;

- ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу грамматикон хицæндзинæдтæ.
- пунктуацийы æгъдæуттæ;
- тексты арæзт æмæ хуызтæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

- дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ (иувæрсыг æмæ дывæрсыг) аразынмæ;
- вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- хуымæтæг иувæрсыг æмæ дывæрсыг хъуыдыйæдтæ, хъуыдыйæдтæ комкоммæ ныхасимæ синтаксисон æвзæрст кæнынмæ;
- ныхасы мидис æмæ стильтæм гæсгæ синтаксисон синонимтæй пайда кæнынмæ;
- литературон нормæтæ æххæст кæнынмæ;
- вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйады æрхæцæн нысæнттæ æвæрынмæ;
- сæйрат æмæ зæгъинаджы 'хсæн, стæй æнæххæст хъуыдыйады тире æвæрынмæ;
- хъуыдыйæдтæ цухгонд бæттæнтимæ раст хъæлæсы уагæй кæсынмæ;
- цы орфограммæтæ ахуыр кодтой, уыдон амонынмæ æмæ рæдыдтытæ раст кæнынмæ;
- текст, тексты хæйттæ, ныхас, ныхасы стильтæ æмæ ныхасы хуызтæ бæрæг кæнынмæ;
- литературон-критикон уацхъуыдæй (кæнæ стыр уацхъуыды хайæ) конспект æмæ тезистæ аразынмæ;
- таурæгъон текст æххæстæй кæнæ йæ цавæрдæр хæйттæ хи ныхæстæй дзурынмæ (фыссынмæ) бынаты кæнæ исты цыртдзæвæны æрфыстимæ;
- сочинени-æрфыст фыссынмæ;
- сочиненитæ публицистикон темæтыл фыссынмæ, хи хъуыдытæ, цæстæнгас дзы æвдисгæйæ;
- фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон æвзæрст кæнынмæ;
- дзырдуæттимæ кусынмæ.

Тематикон пълан ирон æвзагæй 8 къл. (къуыри 1,5 сах., æдæппæтæй 51 сах., уыдонæй 4 сах. – контролон куыстытæ)

Урочы номыр	Нымæц		Темæ	Урочы мидис	Скъоладзауты архайды хуызты характеристикæ
	план	факт	5-7-æм кълæсты рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын (2 сах.)		
1	06.09		Фонетикæ. Орфографи. Лексикæ. Дзырдарæзт. Морфологи. Синтаксис. Стильтæ.	<p>Хъæлæсонтæ æмæ сæ равзæрд. Æмхъæлæсонтæ æмæ сæ дих. Æмкъай æмхъæлæсонтæ. О æмæ Е-йы растфыссынад дзырдты райдайæны. Дзырдтæ уæнгтыл дих кæнын. Цавды æгъдауттæ ирон æвзаджы. Дзырдты конд. Лексикæ. Синонимтæ. Антонимтæ. Ныхасы хæйттæ.</p> <p><i>Ныхасы рæзт.</i> Æрдз нæ алфамбылай. Хæблиаты Оледжы фыст цыбыр текст.</p>	<p>Мырты равзæрд æмæ сæ классификаци зонын. Дзырдтæ уæнгтыл дих кæнын. Дзырдтыл цавд раст æвæрын. Фонетикон æвзæрст кæнын. Дзырдты сконд бæрæг кæнын. Дзырдарæзтон æвзæрст кæнын. Дзырдты растфыссынад амонин. Дзырдбæстытæ синонимтæй ивын.</p> <p>Текст аив кæсын. Тексты стиль бæрæг кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Дзырдты нысаниуæг æмбарын. Фразеологизмтæ синонимтæй ивынмæ арæхсын.</p>
2	13.09		Фонетикæ. Орфографи. Лексикæ. Дзырдарæзт. Морфологи. Синтаксис. Стильтæ.	<p>Хъуыдыйады уæнгтæ. Æмхуызон уæнгтæ æмæ æрхæцæн нысæнттæ семæ. Дзырдты конд. Лексикæ. Антонимтæ. Фразеологизмтæ.</p> <p><i>Ныхасы рæзт.</i> Удварны миниуджытæ. Скъуыддаг Масыраты М. чиныг «Æцæгæлон бæстæ»-йæ.</p>	<p>Текстæй сæрмагонд ныхасы хæйттæ фыссын хуызæгмæ гæсгæ. Морфологион æвзæрст сын кæнын. Хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын. Сæрмагонд ныхасы хæйтты синтаксисон роль хъуыдыйады амонин. Вазыгджын дзырдты растфыссынад амонин. Дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын.</p> <p>Тексты стиль иртасын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Тексты сæйраг хъуыды иртасын.</p>
			Синтаксис. Пунктуаци (49 сах.)		
			Дзырдбаст (2 сах.)		

3	20.09		Дзырдбасты тыххæй рацыд æрмаг зæрдыл æрлæууын кæнын. Дзырдбасты хуызтæ сæйраг морфологион арæзмæ гæсгæ.	Дзырдбаст æмæ йæ хæйттæ (сæрмагонд æмæ дæлбар дзырдтæ). Дзырдбасты дзырдты бастдзинады хуыз (домгæ бастдзинад). Дзырдбастыты дих сæйраг дзырды арæзмæ гæсгæ: номон, мивдисæгон æмæ фæрсдзырдон.	Дзырдбасты сконд æвзарын. Номон, мивдисæгон æмæ фæрсдзырдон дзырдбастытæ кæрæдзийæ иртасын. Текстæй алыхуызон дзырдбастытæ рафыссын. Дзырдбастытæ æвзарын схемæмæ гæсгæ.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Хуымæтæг хъуыдыйады хуызтæ. Хуымæтæг хъуыдыйады синтаксисон равзæрст. Æмхæлæсонты растфыссынад. Бирæнысанон дзырдтæ.	Хъуыдыйæдтæ загъды нысанмæ æмæ интонацимæ гæсгæ æмбарын. Хуымæтæг æмæ цыбыр хъуыдыйæдтæ амонин. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Цухгонд дамгъæтимæ дзырдты растфыссынад бæрæг кæнын. Бирæнысанон дзырдты мидис æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Афæдзы афонтæ. Скъуыддзаг Дзасохты М. уацмыстæй.	Текст аив кæсын. Сæргонд ын хъуыды кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Текстмæ гæсгæ раиртæст аразын. Текстæй хъæугæ хъуыдыйæдтæ æвзарын.
4	27.09.		Домгæ бастдзинады хуызтæ дзырдбасты. Æмарæзт. Æфтыдад.	Дзырдбасты хæйтты 'хсæн домгæ бастдзинады хуызтæ: æмарæзт, æфтыдад. Синонимон дзырдбастыты æмбарынад.	Æмарæзт æмæ æфтыдад кæрæдзийæ хицæн кæнын. Синонимон дзырдбастытæ æмбарын. Дзырдбастæн синтаксисон æвзæрст кæнынмæ æрæхсын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Хъуыдыйады грамматикон бындур. Хуымæтæг даргъ æмæ цыбыр хъуыдыйæдтæ. Дзырдтæ иу рæнхъæй иннæмæ хæссыны æгъдæуттæ.	Хъуыдыйæдты грамматикон бындур агурын. Хуымæтæг даргъ æмæ хуымæтæг цыбыр хъуыдыйæдтæ кæрæдзийæ иртасын. Лæвæрд дзырдтæ иу рæнхъæй иннæмæ хæссыны тыххæй дих кæнын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Фæззаг.	Тексты стиль бæрæг кæнын. Сæргонд ын кæнын.

				Скъуыддзаг Бады Хъ. уацмыстæй.	Фæрстытæн дзуапп дæттын.
			Хуымæтæг хъуыдыйад (2 сах.)		
5	04.10		Хуымæтæг хъуыдыйад. Хуымæтæг хъуыдыйады интонаци. Логикон цавд.	Хуымæтæг хъуыдыйады æмбарынад. Интонаци æмæ йæ хуызтæ. Хъуыдыйады хуызтæ интонацимæ гæсгæ: таурæгъон, фарстон, разæнгардгæнæн. Хъæрон хъуыдыйады æмбарынад. Логикон цавд.	Хъуыдыйады хуызтæ загъды нысанмæ гæсгæ иртасын. Логикон цавдæй раст пайда кæнын. Хъæрон хъуыдыйæдты æнкъарæнтæ хъæлæсы уагæй æвдисынмæ арæхсын.
				Фæлхат кæнын Хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Ныхасы хæйттæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	Хъуыдыйæдты сæйраг уæнгтæ бæрæг кæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
				Ныхасы рæст Райгуыраен бæстæ. Чеджемты Георы текст.	Текст аив кæсын. Йæ хъуыды йын æмбарын. Текстæн сæргонд кæнын.
6	11.10		Хуымæтæг хъуыдыйад. Дзырдты рæнхъæвæрд хуымæтæг хъуыдыйады	Дзырдты рæнхъæвæрд хъуыдыйады – ныхасы сæйраг хъуыды равдисыны фæрæз.	Хъуыдыйæдты дзырдты рæнхъæвæрды æгъдауттæ амонын. Дзырдты рæнхъæвæрды домæнтæ зæрдыл даргæйæ хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразын. Тексты стиль бæрæг кæнын.
				Фæлхат кæнын Ныхасы хæйттæ: фæсæвæрд, хайыгтæ, номивæг. Бæрæггæнæн бæрæггæнинаг дзырдимæ.	Хъуыдыйæдты фæсæвæрдтæ æмæ хайыгтæ агурын, сæ нысаниуæг æмæ сын сæ растфыссынад амонын. Тексты бæрæггонд хъуыдыйæдты номивджыты цыбыр формæтæ агурын æмæ цæмæй загъд сты, уый иртасын.
				Ныхасы рæст. Æрдз – нæ дарæг. Цгъойты Хазбийы текст.	Тексты стиль бæрæг кæнын. Сæргонд ын кæнын. Тексты хъуыдымæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ (6 сах.) Хуымæтæг дывæрсыг хъуыдыйæдтæ.					

7	18.10		Хъуыдыйады сәйраг уәнгтә. Сәйрат әмә зәгъинаг. Хъуыдыйады грамматикон бындур	Хъуыдыйады уәнгты тыххәй әмбарынад. Сәйраг уәнгтә: сәйрат әмә зәгъинаг. Хъуыдыйады грамматикон бындур.	Агурын хъуыдыйады сәйраг уәнгтә. Сәйраг уәнгтә хъуыдыйады иннә уәнгтәй хицән кәнын. Ләвәрд дзырдтә сәйраг уәнгтә куыд уой, ахәм хъуыдыйәдтә аразын.
				<i>Фәлхат кәнын.</i> Логикон цавд. Ныхасы хәйттә. Дзырдарәзт. Дзырдты рәнхъәвәрд хуымәтәг хъуыдыйады. Әмхәләсонты растфыссынад.	Текст кәсгәйә хъуыдыйәдты логикон цавд раст әвәрын. Хъуыдыйады уәнгтә цы нихасы хәйттәй загъд сты, уый бәрәг кәнын. Ләвәрд дзырдтә сә кондмә гәсгә әвзарын. Разәфтуантә әмә фәсәфтуанты руаджы дзырдтә аразын. Ләвәрд дзырдты къордтәй хъуыдыйәдтә аразын әмә дзы дзырдты рәнхъәвәрд амонын. Цухгонд дамгъаты бынаты әмхәләсонты растфыссынад бацамонын.
				<i>Ныхасы рәзт.</i> Адәм әмә әрдз. Скъуыддзаг Бады Хъ. уацмысәй.	Аивадон текст кәсын. Логикон цавд дзы раст әвәрын. Текстмә гәсгә фәрстытән дзуапп дәттын. Әмбисәндтимә кусын әмә сә зәрдыл бадарын.
8	25.10		Хъуыдыйады сәйраг уәнгтә. Сәйраты арәзт	Сәйраты конд хицән дзырдтәй әмә дзырdbәстыты руаджы.	Сәйраты морфологион арәзт әмбарын. Хъуыдыйәдты сәйрәттә агурын, цавәр нихасы хәйттәй арәзт сты, уый амонын.
				<i>Фәлхат кәнын.</i> Растфыссынадыл кусын. Дзырdbаст әвзарын.	Дзырдты стьәлфыты бәсты хъәугә орфограммәтә фыссын. Тексты хъуыдыйады уәнгтә чи нә у, ахәм дзырдтә агурын, цавәр нихасы хәйттәм сә ахәссын хъәуы, уый зонын. Дзырdbәстытән хуызәгмә гәсгә синтаксисон әвзәрст кәнын.
				<i>Ныхасы рәзт.</i> Нә ирон әгъдәутгә. Скъуыддзаг Бесаты Тазейы уацмысәй.	Текстән сәргонд хъуыды кәнын. Темәмә гәсгә урочы хатдзәгтә кәнынмә арәхсын.

					<p>Æмбисæндты мидис амоньн.</p> <p>Лæвæрд дзырdbæстытимæ хъуыдыйæдтæ аразын.</p>
9	08.11		<p>Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ.</p> <p>Сæйраты арæзт</p>	Сæйраты морфологион арæзт.	<p>Сæйрат цавæр ныхасы хайæ конд вæййы, уый иртасын.</p> <p>Тексты сæйрæттæ агурын, сæ морфологион арæзт сын амоньн.</p> <p>Текстæй антонимтæ фыссын.</p> <p>Амынд сæйрæттæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын.</p> <p>Хуызæгмæ гæсгæ хатдзæгтæ кæнын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын.</i></p> <p>Антонимтæ. Дзырдарæзт. Æмхæлæсонты растфыссынад. Дзырдтæ ахæсгæ нысаниуæгимæ. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.</p>	<p>Фæлтæрæны тексты антонимтæ агурын. Лæвæрд дзырдтæ сæ арзæтмæ гæсгæ æвзарын.</p> <p>Тексты ахæсгæ нысаниуджытимæ дзырдтæ агурын æмæ сын сæ мидис амоньн.</p> <p>Лæвæрд орфограммæмæ гæсгæ дæнцæгтæ хъуыды кæнын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæзт.</i></p> <p>Удварны миннуджытæ.</p> <p>Аивадон текстæй скъуыддзаг.</p>	<p>Аивадон тексты сæйраг хъуыды æмбарын.</p> <p>Тексты мидисмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Хатдзæгтæ кæнынмæ арæхсын.</p> <p>Тексты мидисмæ гæсгæ хи хъуыдытæ зæгъынмæ арæхсын.</p>
10	15.11		<p>Зæгъинаг.</p> <p>Зæгъинаджы хуызтæ.</p> <p>Хуымæтæг мивдисæгон зæгъинаг. Амад мивдисæгон зæгъинаг.</p>	<p>Зæгъинаджы тыххæй æмбарынад.</p> <p>Зæгъинаджы хуызтæ сæ арæзтмæ гæсгæ: хуымæтæг мивдисæгон, амад мивдисæгон æмæ амад номон.</p> <p>Хуымæтæг мивдисæгон зæгъинаджы арæзт.</p> <p>Амад мивдисæгон зæгъинаджы арæзт.</p>	<p>Хуымæтæг мивдисæгон зæгъинаг амад мивдисæгон зæгъинагæй иртасын.</p> <p>Арæхсын сын сæ конд амоньнмæ.</p> <p>Амынд зæгъинагтæ синонимтæй ивын.</p> <p>Хъуыдыйæдты æрхæцæн нысæнттæ æвæрын.</p> <p>Тексты амад мивдисæгон зæгъинагтæ агурын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын.</i></p> <p>Синонимтæ. Æрхæцæн нысæнттæ фæрссагмион здæхтимæ. Хъуыдыйæдтæ</p>	<p>Хъуыдыйæдты сæйраг уæнгтæ агурын, цæмæй загъд сты, уый иртасын.</p> <p>Зæгъинагтæн синонимтæ ссарынмæ арæхсын.</p>

				синтаксисон æгъдауæй æвзарын.	Амынд хъуыдыйæдты æрхæцæн нысæнтты æвæрд амонын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Зæххыл кад дæр ис æмæ цард дæр. Скъуыддзаг Мамсыраты Дæбейы уацмысæй.	Раст интонацийæ кæсын текст. Йæ сæргонд ын бамбарын кæнын. Текстмæ фыст фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты бæрæггонд хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Лæвæрд схемæмæ гæсгæ хатдзæгтæ кæнынмæ арæхсын.
11	22.11		Зæгъинаджы хуызтæ. Амад номон зæгъинагтæ.	Амад номон зæгъинаджы арæст. Номон хайы æмбарынад. Æххуысгæнæг хайы æмбарынад. Амад номон зæгъинаджы номон хайы арæст.	Амад номон зæгъинаджы иннæ хуызтæй иртасын. Зонын ын йæ арæст. Йæ номон хай, цавæр нихасы хай вæййы, уый æмбарын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Æмбисæндтæ синонимон хъуыдыйæдтæй ивын. Бæрæггонд дзырдты хауæнтæ базонын. Амынд дзырдæн фонетикон равзæрст кæнын.	Дзырдты хауæнтæ бæрæг кæнын. Фонетикон æвзæрст кæнын. Тексты амад номон зæгъинагтæ агурын. Сæ арæст сын амонын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Уæздан æгъдауджын лæджы хонынц. Скъуыддзаг Бесаты Тазейы уацмысæй.	Текст аив кæсын. Сæргонд ын скæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Æмбисæндты хъуыды амонын. Зæрдыл сæ бадарын.
12	29.11		Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы æхсæн.	Æххуысгæнæг мивдисæг уæвын -ы формæтæ. Тире æвæрыны æгъдауттæ сæйрат æмæ зæгъинаджы æхсæн.	Сæйрат æмæ зæгъинаджы 'хсæн тире æвæрын. Лæвæрд хъуыдыйæдты тире хъæугæ бæттæгтæй ивын. Бæттæгты бæсты хъуыдыйæдты тире æвæрын. Хъуыдыйæдты æмбæлгæ ран тире æвæрын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Растфыссынад. Сæйраты конд. Хуымæтæг хъуыдыйæдты грамматикон бындур.	Офограммæты хуызтæ амонын. Хъуыдыйæдтæй дзырdbæстытæ фыссын æмæ сæ синтаксисон хуызы æвзарын. Тексты хъуыдыйæдты грамматикон бындуртæ агурын.

					Тексты агурын, сәйрәттә миногмийә загъд кәм әрцыдысты, уыцы хъуыдыйәдтә.
				<i>Ныхасы рәзт.</i> Ирон культура. Скъуыддзаг Бады Хъ. уацмысәй.	Тексты стиль бәрәг кәнын. Фәрстытәен дзуәппытә дәттын. Әмбисәндты хъуыды әмбарын кәнын. Ләвәрд әмбисонды мидисмә гәсгә цыбыр уац фыссын.
Хъуыдыйады фәрссаг уәнгтә (7 сах.)					
13	06.12		Хъуыдыйады фәрссаг уәнгтә. Әххәстгәнән.	Әххәстгәнәны нысаниуәг. Әххәстгәнәны фарстатә. Цавәр хъуыдыйады уәнгимә баст вәййы арәхдәр? Цавәрыхасы хәйттә вәййынц әххәстгәнәнтә?	Әххәстгәнән хъуыдыйады иннә уәнгтәй иртасын. Таблицәйы фәрцы әххәстгәнәнтыл кусын. Ләвәрд дзырдтә хъуыдыйәдты цавәр уәнгтә сты әмә цәмәй загъд сты, уый иртасын.
				<i>Фәлхат кәнын.</i> Әххәстгәнән. Хъуыдыйады әмхуызон уәнгтә. Дзырдты растфыссынад. Загъинаджы хуызтә.	Тексты әххәстгәнәнтә агурын. Тексты агурын хъуыдыйәдтә әмхуызон уәнгтимә . Дзырдты растфыссынад амонын. Текстәй загъинагтә фыссын әмә сын сә хуыз бәрәг кәнын.
				<i>Ныхасы рәзт.</i> Әвзәгтә. Культура. Мамсыраты М. фыст уацмыс.	Тексты стиль бәрәг кәнын. Фәлтәрәны фәрстытәен дзуәпп дәттын. Дзуәппытәй хатдзәгтә кәнын.
14	13.12		Комкоммә әмә фәрссаг әххәстгәнәнтә . Әххәстгәнәнт ы бастдзинад, цы дзырдтә фәбәрәг кәны, уыдонимә.	Әххәстгәнәнты хуызтә: комкоммә әмә фәрссаг. Сә нысаниуджытә. Әххәстгәнәны бастдзинад загъинагимә.	Комкоммә әмә фәрссаг әххәстгәнәнтә кәрәдзийә хицән кәнын. Хъуыдыйәдтәй дзырdbәстытә фыссын (әххәстгәнән загъинагимә). Сә бастдзинады хуыз сын амонын.
				<i>Фәлхат кәнын.</i> Дзырдты растфыссынад. Хъуыдыйәдты синтаксисон әвзәрст. Дзырдты фонетикон әвзәрст. Дзырdbаст.	Ләвәрд дзырдты растфыссынад амонын. Хъуыдыйәдтә синтаксисон хуызы әвзарын. Дзырдтә фонетикон хуызы әвзарын. Дзырdbәстыты хәйтты 'хсән бастдзинады хуызтә бәрәг кәнын.

				<p><i>Ныхасы рæзт.</i> Удварны æууæлтæ. Малиты Васойы фыст уацмыс.</p>	<p>Аивадон уацмысы стиль бæрæг кæнын. Текстæн ном-саргонд хъуыды кæнын. Æмдзæвгæйы сæйраг хъуыды æмбарын кæнын.</p>
15	20.12		<p>Бæрæггæнæн. Цавæр нихасы хæйттæ вæййынц бæрæггæнæнтæ. Бæрæггæнæнты бастдзинад, цы дзырдтæ фæбæрæг кæнынц, уыдонимæ.</p>	<p>Бæрæггæнæны нысаниуæг. Цавæр фæрстытæн дæтты дзуапп бæрæггæнæн. Бæрæггæнæнты роль хъуыдыйады.</p>	<p>Бæрæггæнæнтæ хъуыдыйады иннæ уæнгтæй хицæн кæнын. Тексты бæрæггæнæнтæ агурын. Æмбарын, бæрæггæнæнтæ тексты цы хæстæ æххæст кæнынц, уый.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын.</i> Антонимтæ. Синонимтæ. Фразеологон дзырдбæстытæ. Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ нихасы.</p>	<p>Тексты антонимтæ æмæ синонимтæ агурын. Фразеологон дзырдбæстытæ синонимтæй ивын. Хъуыдыйæдты комкоммæ нихасимæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæзт.</i> Удварны æууæлтæ. Чеджемты Æхсары фыст уацмыс.</p>	<p>Аивадон текст раст интонацийæ кæсын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Хатдзæгтæ кæнын урочы темæйæ. Нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын бæрæггæнæнтимæ.</p>
16	27.12		Контролон куыст		
17	10.01		Æмхасæн	<p>Æмхасæны æмбарынад, йæ конд. Цавæр уæвæрты æрцæуы иртæстгонд æмхасæн. Кæд нæ вæййы иртæстгонд æмхасæн.</p>	<p>Æмхасæн хъуыдыйады иннæ уæнгтæй хицæн кæнын. Æрхæцæн нысæнттæй æмхасæнтимæ раст пайда кæнын. Хъуыдыйæдты æмхасæнтæ агурын, зонын ын йæ бынат хъуыдыйады. Даргъгонд æмæ æнæдаргъгонд æмхасæнтимæ хъуыдыйæдтæ аразын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын.</i> Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ æмæ æрхæцæн нысæнттæ семæ. Орфографи. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.</p>	<p>Хъуыдыйæдты æмхуызон уæнгтæ агурын, æрхæцæн нысæнтты æвæрд дзы бацамонын. Зонын, цавæр нихасы хæйттæй загъд сты. Цухгонд дамгъæтимæ дзырдты растфыссынад бæрæг кæнын. Хъуыдыйæдтæ хъуыдыйады уæнгтæм гæсгæ æвзарын.</p>

				<i>Ныхасы рæзт.</i> Удварны æууæлтæ. Мæхæмæтты А. фыст уацмыс.	Текст аив кæсын. Йæ сæйраг хъуыды йын иртасын. Фæрстытæн дзуапп дæттын.
18			Фадатон дзырдтæ. Афоны фадат. Бынаты фадат	Фадатон дзырдты нысаниуæг. Фадатон дзырдты баст зæгъинагимæ. Фæрсдзырдтæй загъд фадатон дзырдты баст зæгъинагимæ. Æндæр нихасы хæйттæй загъд фадатон дзырдты баст зæгъинагимæ.	Тексты фадатон дзырдтæ агурын. Сæ нысаниуæг сын амонын. Зæгъинаг æмæ фадатон дзырды бастдзинад бæрæг кæнын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы æхсæн. Æрхæцæн нысæнттæ æмхасæнтимæ. Æмхæлæсонты растфыссынад. Тасындзæг. Дзырдты мырон æвзæрст. Хъуыдыйады морфологион равзæрст. Дзырдбаст.	Тексты тиреимæ хъуыдыйæдтæ ссарын æмæ дзы тирейы æвæрд бацамонын. Тексты хъуыдыйæдтæ æмхасæнтимæ агурын. Æрхæцæн нысæнтты æвæрдарын кæнын. Хъуыдыйæдтæ хъуыдыйады уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Нывмæ гæсгæ фадатон дзырдтимæ хъуыдыйæдтæ фыссын.
				<i>Ныхасы рæзт.</i> Чиныг – зонындзинæдты къæбиц. Хуыгаты С. фыст уацмыс.	Аив тексты стиль бæрæг кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты мидис дзурын.
		Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ (7 сах.)			
19			Фадатон дзырдтæ. Архайды хуызы фадат. Æфсоны фадат. Нысаны фадат	Архайды хуызы фадатон дзырдты нысаниуæг æмæ сæ фæрстытæ. Цавæр нихасы хæйттæй загъд вæййынц. Æфсоны фадатон дзырдты нысаниуæг, сæ фæрстытæ æмæ цы нихасы хæйттæй загъд вæййынц, уыдон. Нысаны фадатон дзырдты нысаниуæг, сæ фæрстытæ æмæ цы нихасы хæйттæй загъд вæййынц, уыдон.	Фадатон дзырдты нысаниуæг зонын. Ныхасы раст пайда кæнын фадатон дзырдтæй. Фадатон дзырдтæ цæмæй загъд вæййынц, уый зонын. Тексты фадатон дзырдтæ агурын. Цавæр фадатон дзырдтæ сты, уый бæрæг кæнын. Хатдзæгтæ кæнын хуызæгмæ гæсгæ.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Дзырдты растфыссынад. Фонетикон	Лæвæрд дзырдты растфыссынад амонын. Фæлтæраены бæрæггонд дзырдтæн фонетикон

				равзæрст. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Ныхасы хæйттæ.	æвзæрст кæнын. Цухгонд дамгъæтимæ дзырдты растфыссынад бæрæг кæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Нæ истори, нæ рагфыдæлтæ. Скъуыддзаг Фæрнион Къ. уацмысæй.	Аив текст кæсын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Тексты сæйраг хъуыды æмбарын кæнын. Хатдзæгтæ кæнынмæ арæхсын урочы темæйæ.
20			Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ дыууæ къорды	Иувæрсыг хъуыдыйæдты æмбарынад. Сæ конд. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ зæгъинагимæ. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ сæйратимæ.	Мивдисæгон æмæ номон иувæрсыг хъуыдыйæдтæ иртасын кæрæдзийæ. Тексты иувæрсыг хъуыдыйæдтæ агурын, сæйраг уæнгтæ дзы амонын. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæй пайда кæнгæйæ, цыбыр сочинени фыссын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрст.	Хуымæтæг хъуыдыйæдты сæйраг уæнгтæ ссарын. Дывæрсыг хъуыдыйæдтæ хъуыдыйады уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Удварны æууæлтæ. Цæгæраты М. фыст уацмысæй скъуыддзаг.	Дзырдты къордтæй хъуыдыйæдтæ аразын. Схемæмæ гæсгæ иувæрсыг хъуыдыйæдты хуызтæй хатдзæгтæ кæнын. Текст раст интонацийæ кæсын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Æмбисæндты хъуыды æмбарын кæнын, сæ иумæйаг темæ сын бæрæг кæнын. Синонимон æмбисæндтæ сæм ссарын. Уырыссаг æвзаджы сын эквиваленттæ ссарын.
21			Бæлвырдцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдтæ	Бæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдты æмбарынад. Сæ конд. Зæгъинаджы формæтæ бæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдты.	Дывæрсыг æмæ бæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Бæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ синонимон дывæрсыг хъуыдыйæдтæй ивын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Дзырдты растфыссынад. Æрхæцæн	Стъæлфыты бæсты хъæугæ дамгъæтæ æвæрын. Хъуыдыйæдты æрхæцæн нысæнтты æвæрд

				<p>нысæнттæ. Хъуыдыйады синтаксисон равзæрст. Интонаци. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ, æрхæцæн нысæнттæ семæ.</p>	<p>амонын. Хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын. Текстæй хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ фыссын, бæрæг кæнын, цавæр ныхасы хæйттæй загъд æрцыдысты, уый. Æмхуызон уæнгтимæ æрхæцæн нысæнтты æвæрд амонын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæзт.</i> Райгуырæн зæххы ад. Чеджемты Георы фыст уацмыс.</p>	<p>Аивадон текст раст хъæлæсы уагæй кæсын. Сæргонд ын раттын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Лæвæрд темæмæ гæсгæ бæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ фыссын. Аргъауы мидис æмбарын кæнын. Æндæр кæрон ын хъуыды кæнын.</p>
22			Æбæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæдтæ	<p>Æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдты æмбарынад. Сæ конд. Зæгъинаджы конд æмæ мидис æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдты. Æбæлвырдцæсгомон æмæ æнаæххæст хъуыдыйæдты хицæндзинад.</p>	<p>Тексты æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ агурын. Æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæй фысгæ ныхасы пайда кæнын. Дывæрсыг хъуыдыйæдтæй æбæлвырд цæсгомон хъуыдыйæдтæ аразын, сæ хицæндзинад сын амонын. Æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйады сæйраг уæнг – зæгъинаджы цæсгом, нымæц æмæ афон бæрæг кæнын. Лæвæрд зæгъинагтимæ æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ аразын æмæ хатдзæгтæ кæнын зæгъинаджы формæты тыххæй.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын.</i> Комкоммæ ныхас æмæ дзы æрхæцæн нысæнтты æвæрд. Хъуыдыйæдтæ бавæргæ дзырдтимæ. Фразеологон дзырдбæстытæ. Дзырдты растфыссынад.</p>	<p>Тексты комкоммæ ныхасимæ хъуыдыйæдтæ агурын, æрхæцæн нысæнтты æвæрд дзы амонын. Текстæй бавæргæ дзырдтимæ хъуыдыйæдтæ фыссын, æрхæцæн нысæнтты æвæрд дзы амонын. Фразеологон дзырдбæстытæ синонимтæй ивын. Лæвæрд дзырдты</p>

					растфыссынад æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Нæ фыдæлты хæзнатæ. Аргъау «Сæрджын саг». Чеджемты Георы уацмыс.	Аргъау бакæсын. Бæрæг ын кæнын йæ стиль. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Хи ныхæстæй дзурын аргъауы мидис.
23			Иумæйагцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдтæ	Иумæйагцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдты æмбарынад. Сæ конд. Зæгъинаджы арæст. Иумæйагцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдты хицæндзинад бæлвырдцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдтæй. Иумæйагцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдты хицæндзинад æбæлвырдцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдтæй.	Æмбисæндты зæгъинагтæ агурын. Сæ формæтæ сын зонын. Цавæр архайд æвдисынц æмæ кæмæ здæхт у уыцы архайд, уый æмбарын. Текстæй иумæйагцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдтæ рафыссын æмæ сæ бамбарын кæнын. Иумæйагцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдтæ иртасын бæлвырдцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдтæй.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрст. Сидæнтæ. Цæмæй загъд ваййынц хъуыдыйады. Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтимæ.	Хъуыдыйад синтаксисон хуызы æвзарын. Хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ æвзарын. Сидæны раиртæст зæрдыл æрлæууын кæнын. Сидæнты хуызтæ æмæ цæмæй загъд ваййынц, уый зонын. Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтимæ амонь. Хъуыдыйæдты бæрæггонд дзырдтæ цавæр хъуыдыйады уæнгтæ сты æмæ цæмæй загъд æрцыдысты, уый бæрæг кæнын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Æмбисондхæссæг – зондамонæг. Ирон адæмон сфæлдыстады жанр æмбисæндтыл кусын.	Æмбисæндтæ сæ нысаниуæгмæ гæсгæ хицæн къордтыл дих кæнын, сæргонд кæнын алы къордæн дæр. Дыгурон æмбисæндты мидис иронау зæгъын. Уырыссаг æмбисæндтæм ирон æвзаджы эквиваленттæ агурын.
24			Контролон куыст		
25			Æнæцæсгом он иувæрсыг	Æнæцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйады æмбарынад.	Тексты æнæцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдтæ агурын. Зæгъинаг æнæцæсгом он иувæрсыг хъуыдыйæдты цы

			хъуыдыйæдтæ	Зæгъинаджы конд æнæцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæдты.	архайд бæрæг кæны, уый æмбарын. Зæгъинаг æнæцæсгомон хъуыдыйæдты цæмæй загъд вæййы, уый зонын, анализ сын кæнын. Фæлтæрæны агурын иувæрсыг хъуыдыйæдтæ, агурын се 'хсæн æнæцæсгомон хъуыдыйæдтæ. Æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæй æнæцæсгомон хъуыдыйæдтæ аразын. Сæ хицæндзинад сын æмбарын. Æнæцæсгомон хъуыдыйæдтæй æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ аразын. Æнæцæсгомон хъуыдыйæдты зæгъинагты конд амонын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Иумæйагцæсгомон æмæ æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйæдты синтаксисон равзæрст. Вазыгджын дзырдты растфыссынад æмæ сæ конд. Фæсæвæрд. Хуымæтæг цыбыр хъуыдыйæдтæ.	Хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын. Текстæй вазыгджын дзырдтæ агурын, сæ растфыссынад сын амонын. Текстæй фæсæвæрдтæ фыссын æмæ сын анализ кæнын. Тексты агурын хуымæтæг цыбыр хъуыдыйæдтæ æмæ сæ æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Нæ лымæн цæрæгойты дуне. Чеджемты Георы аргъау «Тæкку, Кокыс æмæ Уызынæг».	Аргъау аив кæсын. Йæ стиль ын бæрæг кæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.
26			Номхуындон иувæрсыг хъуыдыйæдтæ	Номхуындон хъуыдыйæдты æмбарынад, сæ нысаниуæг. Цыбыр æмæ даргъ номхуындон хъуыдыйæдтæ. Номхуындон хъуыдыйæдты арæст.	Номхуындон хъуыдыйæдты арæст зонын. Тексты номхуындон хъуыдыйæдтæ агурын. Номхуындон иувæрсыг хъуыдыйæдтæй фысгæ ныхасы пайда кæнын. Цыбыр номхуындон иувæрсыг хъуыдыйæдтæй даргъ иувæрсыг хъуыдыйæдтæ аразын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Хуымæтæг цыбыр æмæ хуымæтæг даргъ хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйæдтæ уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Тире сæйрат æмæ	Хъуыдыйæдтæй сæйраг уæнгтæ фыссын. Тексты сæрмагонд номдартæ агурын, сæ растфыссынад сын амонын. Хъуыдыйæдтæ хъуыдыйады уæнгтæм гæсгæ æвзарын.

				загъинаджы 'хсæн. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ æмæ æрхæцæн нысæнттæ семæ. Сæрмагонд номдарты растфыссынад. Хайыгты растфыссынад..	Тирейы æвæрд амонын..
				<i>Ныхасы рæст.</i> Нæ фыдæлты удварны æууæлтæ. Скъуыддзаг Цæгæраты М. уацмысæй.	Текст аив кæсын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Тексты сæйраг хъуыды дзурын. Цыбыр сочинени фыссын.
Æнаæххæст хъуыдыйæдтæ (2 сах.)					
27			Æххæст æмæ æнаæххæст хъуыдыйæдтæ	Æнаæххæст хъуыдыйады æмбарынад. Кæм æмбæлынд æвзаджы æнаæххæст хъуыдыйæдтæ?	Тексты æнаæххæст хъуыдыйæдтæ агурын. Æнаæххæст хъуыдыйæдтæ цухгонд уæнгтæй æххæст кæнын. Æнаæххæст хъуыдыйæдтæ иувæрсыг хъуыдыйæдтæй иртасын. Цыбыр тексттæ фыссын æнаæххæст хъуыдыйæдтимæ.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Вазыгджын дзырдтæ. Синонимтæ.	Дывæрсыг хъуыдыйадæн синтаксисон æвзæрст кæнын. Вазыгджын дзырдты растфыссынад амонын. Текстæй равзæрст дзырдтæн хуызæгмæ гæсгæ синонимтæ фыссын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Æрдз нæ алфамбылай. Скъуыддзаг Гафезы уацмысæй.	Тексты фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Диалог фыссын æнаæххæст хъуыдыйæдтимæ.
28			Æххæст æмæ æнаæххæст хъуыдыйæдтæ	Æнаæххæст хъуыдыйады арæст. Æнаæххæст хъуыдыйæдтæ диалог æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты. Тире æнаæххæст хъуыдыйады.	Æнаæххæст хъуыдыйæдтæ дзы агурын. Цухгонд уæнгтæ бæлвырд кæнын. Æрхæцæн нысæнтты æвæрд амонын хъуыдыйæдты кæрон. Æнаæххæст хъуыдыйæдты цухгонд загъинагты бæсты тире æварын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Интонаци. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Фæрссагми. Дзырдты конд.	Хъуыдыйæдты сæйраг уæнгтæ агурын, цæмæй загъд сты, уый бæрæг кæнын. Тексты фæрссагмитæ агурын.

				Дзырдты растфыссынад.	Сæ арæст сын бæрæг кæнын. Дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Дзырдты растфыссынад амонын Хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Удварны хæзнатæ. Дзасохты М. фыст уацмыс «Сæхицæй сæхимæ».	Тексты сæргонд æмбарын кæнын, барын æй йæ мидисимæ Лæвæрд темæйæ диалог фыссын æнæххæст хъуыдыйæдтимæ.
	Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ (6 сах.)				
29			Хъуыдыйæдты æмхуызон уæнгты тыххæй æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	Æмхуызон уæнгты æмбарынад. Цыбыр æмæ даргъгонд æмхуызон уæнгтæ. Æмхуызон уæнгты конд. Æмхуызон уæнгты цалдæр рæнхъы.	Тексты хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ агурын æмæ фыссын. Æмхуызон уæнгты цалдæр рæнхъы кæм ис, ахæм хъуыдыйæдтæ фыссын текстæй. Цыбыр æмæ даргъгонд æмхуызон уæнгтæ иртасын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Дзырдты растфыссынад. Фадатон дзырдтæ. Иувæрсыг хъудыйæдтæ æмæ сæ хуызтæ. Лексикæ. Дзырдарæст. Хъуыдыйады уæнгтæм гæсгæ æвзæрст.	Цухгонд дамгъæтимæ дзырдты растфыссынад бæрæг кæнын. Текстæй фадатон дзырдтæ фыссын, сæ хуыз сын бæрæг кæнын. Иувæрсыг хъуыдыйæдты хуыз бæрæг кæнын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Мæ райгуырæн хъæу. «Фыццаг къæхдæфтæ» (Хъайтыхъты А.)	Нывмæ гæсгæ æмхуызон уæнгтимæ хъуыдыйæдтæ аразын. Текст аив кæсын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты стиль бæрæг кæнын. Лæвæрд дзырдтæй пайдагæнгæйæ аразын хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ.
30			Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ	Хъуыдыйады æмхуызон уæнгты баст кæрæдзийыл. Æмхуызон уæнгты хуыз æмæ сæ конд. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ раст хъæлæсы уагæй кæсын. Текстæй æмхуызон уæнгтимæ хъуыдыйæдтæ фыссын, бæрæг сын кæнын сæ конд, сæ хуыз. Æмхуызон уæнгтæ къæдзыгтæй хицæн кæнын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i>	Хъуыдыйæдты тирейы æвæрд амонын.

				<p>Вазыгджын дзырдтæ. Лæвæрд дзырдты растфыссынад. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Дзырдты арæзт. Номивæг. Антонимтæ. Синонимтæ. Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы 'хсæн.</p>	<p>Вазыгджын дзырдтæ агурын тексты, сæ растфыссынад сын амонын. Лæвæрд дзырдты æмхъæлæсонты растфыссынад амонын. Хъуыдыйад синтаксисон хуызы æвзарын. Дзырдтæ сæ кондмæ гæстæ æвзарын. Дзырдбасты арæзт амонын. Номивджытæ сæ дихмæ гæстæ бæрæг кæнын. Тексты синонимтæ æмæ антонимтæ агурын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæзт.</i> Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ. Хуадонты Т. радиобакаст.</p>	<p>Текст аив кæсын. Йæ стиль ын бæрæг кæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.</p>
31			Бæттæгтæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ	<p>Æмхуызон уæнгты баст кæрæдзийыл. Бабæтгæ бæттæгтæ æмæ сæ дих. Бæттæгтæ æмæ, æви æмхуызон уæнгтимæ.</p>	<p>Зонын бабæтгæ бæттæгтæ æмæ сæ дих. Интонацийы руаджы æмæ бæттæгты руаджы баст æмхуызон уæнгтæ амонын. Иугæнæг, ныхмæвæрды æмæ дихы бæттæгтæ кæрæдзийæ хицæн кæнын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын.</i> Синтаксисон æвзæрст. Антонимтæ. Синонимтæ. Дзырдбаст. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ.</p>	<p>Хъуыдыйад синтаксисон æгъдауæй æвзарын, дзырдты конд бæрæг кæнын. Хъуыдыйæдты æмхуызон уæнгтимæ æрхæцæн нысæнтты æвæрд бацамонын. Тексты синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Иувæрсыг хъуыдыйæдты хуызтæ æвзарын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæзт.</i> Удварны хæзнатæ. Агънаты Г. фыст уацмыс.</p>	<p>Текст аив кæсын. Сæргонд ын хъуыды кæнын, йæ стиль ын бæрæг кæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.</p>
32			Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ	<p>Бæрæггæнæнты дих. Æмхуызон бæрæггæнæнты æмбарынад. Сæ хицæндзинад.</p>	<p>Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ зонын. Æмхуызон бæрæггæнæнтимæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрын арæхсын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын.</i> Бæрæггæнæны нысаниуæг. Вазыгджын дзырдты растфыссынад. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.</p>	<p>Бæрæггæнæнтæ агурын хъуыдыйады. Фæлтæрæны вазыгджын дзырдтæ агурын æмæ сын сæ растфыссынад амонын. Хъуыдыйад синтаксисон хуызы æвзарын.</p>

				<p><i>Ныхасы рæзт.</i> Удварны хæзнатæ. Скъуыддзаг Чеджемты Георы уацмысæй «Болайы цæссыгтæ».</p>	<p>Текст аив кæсын. Тексты мидисмæ хи ахаст æвдисын.</p>
33			Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ	<p>Бæрæггæнæнты хуызтæ. Æрхæцæн нысæнттæ æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтимæ. Бæрæггæнæнты конд.</p>	<p>Тексты æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ агурын. Лæвæрд хъуыдыйæдтæй равзарын æрмæст æмхуызон бæрæггæнæнтимæ. Хъуыдыйæдтæ аразын алыхуызон бæрæггæнæнтимæ. Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ цавæр ныхасы хайæ конд сты, уый бæрæг кæнын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын.</i> Дзырдты ратсфыссынад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Цавд. Синонимтæ. Миногонты бæрцбарæнтæ. Хъуыдыйады синтаксисон равзæрст. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ.</p>	<p>Бæрæггонд дзырдты растфыссынад амоньн. Хъуыдыйæдты сæйраг уæнгтæ агурын. Дзырдтыл цавд æвæрын. Дзырдты мидис иртасын. Дзырдтæн синонимтæ фыссын, антонимтæ агурын. Миногонты бæрцбарæнты таблица текстæй баххæст кæнын. Хъуыдыйад синтаксисон хуызы æвзарын. Фæлтæрæны иувæрсыг хъуыдыйæдтæ ссарын. Сæ хуыз сын сбæрæг кæнын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæзт.</i> Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ. Хуадонты Т. радиобакаст.</p>	<p>Тексты стиль бæрæг кæнын. Хъуыдыйæдтæ бæрæггæнæнтæй æххæст кæнын.</p>
34			Æмхуызон уæнгты иугæнæг дзырдтæ. Æрхæцæн нысæнттæ иугæнæг	<p>Иугæнæг дзырдты æмбарынад. Иугæнæг дзырдты бынат хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ. Æрхæцæн нысæнттæ иугæнæг дзырдтимæ.</p>	<p>Лæвæрд æмхуызон уæнгтæ æмæ иугæнæг дзырдæй спайдагæйæ хъуыдыйад саразын. Иугæнæг дзырдтæ цавæр хъуыдыйады уæнгтæ вæййынц, цавæр ныхасы хайæ конд вæййынц, уый иртасын. Саразын, лæвæрд дзырдтæ, æмхуызон уæнгтимæ</p>

			дзырдтимæ		иугæнæг дзырдты ролы куыд уой, ахаем хъуыдыйæдтæ. Фæрстытæн дзуапп дæттын, хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ æмæ иугæнæг дзырдтæй пайда кæнгæйæ. Нывмæ гæсгæ æмхуызон уæнгтæ æмæ иугæнæг дзырдтимæ хъуыдыйæдтæ фыссын. Æрхæцæн нысæнтты æвæрд æмбарын кæнын хъуыдыйæдты æмхуызон уæнгтæ æмæ иугæнæг дзырдтимæ.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Æнæххæст хъуыдыйад. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	Текстæй æнæххæст хъуыдыйæдтæ фыссын. Синтаксисон хуызы сæ æвзарын. Текстæй иувæрсыг хъуыдыйæдтæ фыссын, сæ хуыз сын бæрæг кæнын. Амонын дзырдты растфыссынад.
				<i>Ныхасы рæзт.</i> Мæргъты цардæй. Бады Хъазыбеджы фыст радзырд.	Бæрæг кæнын тексты сæйраг хъуыды. Сæргонд ын кæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Лæвæрд æмхуызон уæнгтæй иумæйаг дзырдтимæ хъуыдыйæдтæ аразын. Нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ фыссын.
	Сидæнтæ, бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ (5 сах.)				
35			Хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ	Сидæнты тыххæй æмбарынад зæрдыл æрлæууын кæнын. Сидæнты хуызтæ сæ кондмæ гæсгæ. Даргъгонд сидæнтæ æмæ сæ нысаниуæг.	Æмдзæвгæйы сидæнтæ агурын æмæ сын характеристика дæттын. Сидæнтæ раст интонацийы кæсын. Сæ конд сын амонын. Даргъгонд сидæнты арæзт амонын, æмбарынгæнæн дзырдтæ дзы хицæн кæнын. Цавæр æнкъарæнтæ равдисæн ис сидæнты руаджы, уый зонын. Сидæнтимæ хъуыдыйæдтæ аразын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Хъæлæсонты фембæлд кæрæдзийыл. Синонимтæ. Хайыгтæ. Иувæрсыг	Зонын хъæлæсонты фембæлд кæрæдзийыл æмæ сæ растфыссынад. Тексты синонимтæ агурын.

				хъуыдыйæдтæ. Номивæг.	Тексты хайыгтæ агурын, сæ растфыссынад сын амоньн. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ агурын тексты, сæ хуыз сын амоньн.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Удварны æууæлтæ. Бестауты Г. фыст æмдзæвгæ. Кочысаты М. фыст æмдзæвгæ.	Æмдзæвгæ аив кæсын. Йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын, сæргонд ын хъуыды кæнын. Цавæр æнкъарæнтæ ис равдисæн сидæнты руаджы, уый æмбарын.
36			Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйæдты сидæнтимæ	Сидæнты бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысæнттæ æвæрыны æгъдауттæ хъуыдыйæдты сидæнтимæ.	Раст интонацийæ кæсын хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ. Сидæнты бынат хъуыдыйады бæрæг кæнын. Сидæнтимæ хъуыдыйæдтæ аразын. Æрхæцæн нысæнттæ æвæрын хъуыдыйæдты сидæнтимæ. Тексты сидæнтæ агурын æмæ сын анализ кæнын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Æнаæххæст хъуыдыйæдтæ. Лæвæрд дзырдты растфыссынад.	Хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын. Тексты æнаæххæст хъуыдыйæдтæ агурын, æмбарын сæ кæнын. Æмхуызон уæнгтимæ текстæй хъуыдыйæдтæ фыссын. Дзырдты растфыссынад амоньн.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Æрдз – адæймагыл фæдзæхст. Хæблиаты С. Фыст уацмысæй скъуыддзаг.	Текст аив кæсын. Сæргонд ын хъуыды кæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Сидæнтæй пайда кæнгæйæ, фыстæг ныффыссын. Дзурын æрдзы хъæздыгдзинæдтæ хъахъхъæныны тыххæй.
37			Бавæргæ арæзтытæ. Бахæсгæ арæзтытæ. Æрхæцæн нысæнттæ	Бавæргæ арæзтыты æмбарынад. Бавæргæ арæзтыты структурæ. Бавæргæ арæзтыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Æрхæцæн нысæнттæ бавæргæ арæзтытимæ. Бахæсгæ арæзтыты æмбарынад. Æрхæцæн нысæнттæ бахæсгæ арæзтытимæ.	Хъуыдыйæдтæ бавæргæ арæзтытимæ раст хъæлæсы уагæй кæсын. Хъуыдыйæдты бавæргæ арæзтытæ агурын. Лæвæрд бавæргæ арæзтытимæ хъуыдыйæдтæ аразын. Бавæргæ арæзтытæ æрхæцæн нысæнттæй хицæн

			бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ		кæнын. Бахæсгæ арæзтытæ агурын хъуыдыйæдты. Сæ нысаниуæг сын æмбарын. Æрхæцæн нысæнттæй сæ хицæн кæнын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Фразеологон дзырдбæстытæ. Растфыссынад. Синонимтæ. Синтаксисон равзæрст. Сидæн. Сæрмагонд номдартæ. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ.	Хъуыдыйæдты фразеологон дзырдбæстытæ агурын, сæ мидис сын амонин. Бæрæггонд орфограммæты растфыссынад æмбарын кæнын. Хъуыдыйæдтæн синтаксисон æвзæрст кæнын. Хъуыдыйæдты бæрæггонд дзырдты конд бæрæг кæнын. Тексты хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ агурын. Анализ сын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ. Хуадонты Т. радиобакаст.	Тексты фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Тексты миисыл æрныхас кæнын.
38			Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ	Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтыты хуызтæ. Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтыты нысаниуджытæ. Æрхæцæн нысæнттæ бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ.	Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ агурын текст æмæ хицæн хъуыдыйæдты. Лæвæрд бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ хъуыдыйæдтæ аразынмæ арæхсын. Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ хъуыдыйæдты æрхæцæн нысæнттæ æвæрын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Дзырдбаст. Лексика. Нымæцонтæ. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. Дзырдарæст. Фонетикон æвзæрст.	Хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын. Тексты сæрмагонд номдартæ агурын, сæ растфыссынад сын амонин. Тексты нымæцонты нысаниуæг бæрæг кæнын, сæ конд сын амонин, сæ растфыссынад сын зонын. Текстæй иувæрсыг хъуыдыйæдтæ хицæн кæнын, сæ хуыз сын бæрæг кæнын. Дзырдтæн фонетикон æ вæрст кæнын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Ирыстоны историон цырдзæвæнтæ. Хуадонты Т. радиобакаст.	Цыбыр диалогы æмдзурæгмæ æвдисын уæздандзинад, аргъ ын кæй кæнын. Уæздан адаймаджы тыххæй радзурын.

39			Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтæ, бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ Сидæн. Бавæргæ арæзтытæ.	Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтимæ. Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ. <i>Фæлхат кæнын.</i> Растфыссынад. Морфологион æвзæрст. Синтаксисон æвзæрст. Дзырдарæст. Лексикæ. <i>Ныхасы рæст.</i> Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ. Хуадонты Т. радиобакаст.	Сидæнты хуызтæ сæ арæзмæ æмæ нысаниуæгмæ гæсгæ иртасын. Æрхæцæн нысæнттæ раст æвæрын. Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтыты хуызтæ сæ арæзмæ гæсгæ бæрæг кæнын. Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ æрхæцæн нысæнттæй раст пайда кæнын. Текстæй цухгонд дамгъæтимæ дзырдтæ фыссын. Бæрæггонд хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæм синонимон хъуыдыйæдтæ ныффыссын. Текстæй бавæргæ арæзтытимæ хъуыдыйæдтæ фыссын. Тексты æмхуызон уæнгтимæ хъуыдыйæдтæ агурын. Дзырдтæн морфологион æвзæрст кæнын. Текст аив кæсын. Йæ стиль ын бæрæг кæнын, фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.
		Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ (4 сах.)			
40			Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгты тыххæй æмбарынад	Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгты нысаниуæг. Æрхæцæн нысæнттæ иртæстгонд уæнгтимæ. <i>Фæлхат кæнын.</i> Дзырдты растфыссынад. Хъуыдыйады синтаксисон равзæрст. <i>Ныхасы рæст.</i> Æрдз – адæймагыл фæдзæхст. Хъайтыхъты Азæмæтмæ гæсгæ фыст	Тексты хъуыдыйæдтæ иртæстгонд уæнгтимæ агурын. Цы дзырдты бæрæг кæнынц, уый иртасын. Хъуыдыйæдты иртæстгонд уæнгтимæ æрхæцæн нысæнттæ раст æвæрын Тексты агурын хъуыдыйæдтæ бавæргæ арæзтытимæ. Иртæстгонд уæнгтæй цæмæй хицæн кæнынц, уый амонын. Дзырдты растфыссынад амонын. Хъуыдыйæдтæн синтаксисон æвзæрст кæнын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.

				уацмыс.	
41			Иртæстгонд бæрæггæнæнтæ æмæ æмхасæнтæ	Иртæстгонд уæнгты тыххæй æмбарын. Цавæр уавæрты цæуы иртæстгонд бæрæггæнæн. Цæмæй загъд ваййынц иртæстгонд бæрæггæнæнтæ. Даргъгонд æмæ æнæдаргъгонд иртæстгонд æмхасæнтæ.	Фæлтæраены агурын иртæстгонд уæнгтæ æмæ сын бæрæг кæнын сæ хуыз. Иртасын, цавæр уæнгтæ цæуынц иртæстгонд, уый. Иртæстгонд уæнгтæ æрхæцæн нысæнттæй хицæн кæнын зонын. Тексты иртæстгонд уæнгтимæ æвæрын æрхæцæн нысæнттæ æмæ сæ æмбарын кæнын. Зонын, кæд цæуынц иртæстгонд бæрæггæнæнтæ æмæ æмхасæнтæ.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Вазыгджын дзырдты конд. Дзырдарæзт. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Фæрссагмион здæхт.	Вазыгджын дзырдты конд, сæ растфыссынад сын амонын. Тексты агурын дзырдтæ разæфтуантæ æмæ фæсæфтуантимæ. Хъуыдыйад синтаксисон хуызы æвзарын. Дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын.
				<i>Ныхасы рæзт.</i> Удварны миниуджытæ. Агънаты Г. фыст уацмыс.	Текст бакæсын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.
42			Иртæстгонд фадатон дзырдтæ	Кæд фæцæуынц иртæстгонд фадатон дзырдтæ? Абарстон здæхты иртæстгонд. Æрхæцæн нысæнттæ иртæстгонд фадатон дзырдтæ æмæ абарстон здæхæнимæ.	Иртæстгонд фадатон дзырдтæ хъуыдыйады агурын. Æрхæцæн нысæнттæ амонын. Тексты иртæстгонд абарстон здæхт агурын æмæ йæ бацамонын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Лексикæ. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. Тире.	Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы æхсæн. Агурын хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ. Бацамонын сын сæ бастдзинады хуыз æмæ æрхæцæн нысæнтты æвæрд. Вазыгджын дзырдты арæзт бæрæг кæнын. Дзырдтæ хицæн къордтыл дих кæнын сæ растфыссынадмæ гæсгæ. Хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын.

				<p><i>Ныхасы рæзт.</i> Æрдз æмæ адаймаджы 'хсæн гармонн. Дзасохты В. фыст уацмыс.</p>	<p>Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Тексты мидис хи ныхæстæй дзурын. Хъуыдыйæдты фæрстытæ иртæстгонд уæнгтæй ивынмæ арæхсын. Дзырдутмæ гæсгæ лæвæрд дзырдты нысаниуæг бацамонын.</p>
43			Контролон куыст	Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас (4 сах.)	
44			Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас	<p>Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхасы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Искæйы ныхас зæгъыны фæрæзтæ.</p>	<p>Тексты агурын хъуыдыйæдтæ комкоммæ æмæ фæрссаг ныхасимæ, æмбарын сæ кæнын. Зонын комкоммæ ныхасы арæзт. Комкоммæ ныхасæй фæрссаг ныхас аразынмæ арæхсын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын.</i> Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Сидæн.</p>	<p>Фæлтæрæны агурын хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ æмæ сидæнтимæ, анализ сын кæнын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæзт.</i> Æрдз – нæ дарæг. Гаглойты В. фыст уацмыс.</p>	<p>Тексты стиль бæрæг кæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.</p>
45			Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасы	<p>Æрхæцæн нысæнтты æгъдæуттæ комкоммæ ныхасы.</p>	<p>Комкоммæ ныхасы æмбарын кæнын æрхæцæн нысæнтты æвæрд. Комкоммæ ныхасæй фæрссаг ныхас аразын, æрхæцæн нысæнттæ дзы æвæрын æмæ сæ амонын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын.</i> Хъудыйады æмхуызон уæнгтæ. Хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрст. Бæрæггонд дзырдты растфыссынад. Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ.</p>	<p>Тексты агурын хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ. Хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрст кæнын. Дзырдты растфыссынадыл кусын. Агурын хъуыдыйæдтæ иртæстгонд уæнгтимæ, æмбарын сæ кæнын. Бæттæгтæ æмæ бæттæг дзырдты руаджы хъуыдыйæдтæй фæрссаг ныхас аразын. Дзырдтæн синонимтæ хъуыды кæнын.</p>

				<i>Ныхасы рæзт.</i> Удварны миниуджытæ. Гафезы фыст уацмыс.	Текст сæргонд хъуыды кæнын. Лæвæрд темæмæ гæсгæ цыбыр сочинени комкоммæ ныхасимæ фыссын.
46-47			Диалог. Цитатæ. Æрхæцæн нысæнттæ диалог æмæ цитатæйы	Диалогы æмбарынад. Цитатæйы æмбарынад. Диалог фыссыны æгъдæуттæ. Цитатæ фыссыны æгъдæуттæ. Æрхæцæн нысæнттæ диалог æмæ цитатæимæ.	Диалог æмæ цитатæйæ пайда кæнын зонын фысгæ куысты. Сæ арæзты æгъдæуттæ сын æмбарын.
				<i>Фæлхат кæнын.</i> Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ. Сидæн. Синтаксисон æвзæрст. Зæгъинаджы конд. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Миногон. Дзырдты конд. Фонетикон æвзæрст.	Хъуыдыйæдты агурын бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйæдты сидæнтимæ. Диалог. Æрхæцæн нысæнттæ диалогон ныхасимæ.
				<i>Ныхасы рæзт.</i> Удварны миниуджытæ. Тексты лингвистикон анализ. Байматы М. фыст уацмыс.	Тексты фæрстытæн дзуапп дæттын. Цыбыр текст рольтæм гæсгæ кæсын. Текст хи ныхæстæй дзурын.
		8-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын æмæ ныффидар кæнын (4 сах.)			
48			Рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	Дзырдбаст. Хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады хуызтæ загъды нысанмæ гæсгæ. Бæттæгтæ хъуыдыйæдты æмхуызон уæнгтимæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдтæ. Сидæн. Бахæсгæ æмæ бавæргæ арæзтытæ. Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ. Æмхасæн. Диалог.	Таблицæ дзырдбæстытæй баххæст кæнынмæ арæхсын. Текстæй хъуыдыйæдтæ сæ загъды нысанмæ гæсгæ фыссын зонын. Æмхуызон уæнгтимæ хъуыдыйæдты бæттæгты хуызтæ амонын. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын. Текстæй æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдтæ фыссын æмæ сæ амонын. 3 онын сидæны æмбарынад, диалогы æмбарынад.
				<i>Ныхасы рæзт.</i> Удварны миниуджытæ. Æгъуызарты Æ. фыст уацмыс.	Бæрæг кæнын тексты хуыз. Хъуыды йын кæнын сæргонд. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.
49			Рацыд æрмæг	Комкоммæ ныхас æмæ æрхæцæн	Комкоммæ ныхасимæ хъуыдыйæдтæн анализ

			зæрдыл æрлæууын кæнын	нысæнттæ. Цитатæ. Бахæсгæ арæзтытæ. Æмхасæн. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	кæнын. Цитатæйы æмбарынад амонын. Бахæсгæ арæзтытимæ хъуыдыйæдтæн анализ кæнын. Текстæй иувæрсыг хъуыдыйæдтæ фыссын æмæ сын анализ кæнын. Хъуыдыйæдтæн синтаксисон анализ кæнын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Удварны миннуджытæ. Сиукъаты Н. фыст уацмыс.	Тексты хуыз бæрæг кæнын. Сæргонд ын хъуыды кæнын.
50			Рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	Дзырдбаст. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Æнæххæст хуыдыйæдтæ. Зæгъинаг. Фадатон дзырдтæ.	Дзырдбасты хуызтæ иртасын сæ арæзмæ гæсгæ. Хъуыдыйадæн синтаксисон æвзæрст кæнын. Æнæххæст хъуыдыйæдтæ цухгонд уæнгтæй æххæст кæнын. Зæгъинаджы хуыз бæрæг кæнын. Хъуыдыйæдты фадатон дзырдтæ агурын æмæ сын сæ нысаниуæг амонын.
				<i>Ныхасы рæст.</i> Уалдыгон æрдз. Дзасохты М. фыст уацмыс.	Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.
51			Контролон куыст		

Сæйраг домæнтæ 8-æм къласы скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- 8-æм къласы æвзагæй цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
- дзырдбасты нысаниуæг;
- домгæ бастдзинады хуызтæ дзырдбасты;
- дзырдбасты хуызтæ сæйраг дзырды морфологион арæзмæ гæсгæ;
- дзырдты рæнхъæвæрд хъуыдыйады;
- хуымæтæг хъуыдыйады интонацион арæст;

- сәйраг әмә фәрссаг уәнгты морфологион арәзт;
- зәгъинаджы хуызтә;
- фәрссаг уәнгты нысаниуджытә;
- иувәрсыг хъуыдыйәдты хуызтә әмә сә грамматикон әууәлтә;
- әнәххәст хъуыдыйәдты арәзт;
- хъуыдыйады әмхуызон уәнгты бастдзинады фәрәзтә әмә иугәнәг дзырдә әмхуызон уәнгтимә;
- иртәстгонд уәнгты хуызтә;
- сидәнтә, бавәргә әмә бахәсгә арәзтытә;
- комкоммә әмә фәрссаг ныхасы арәзт;
- литературон ныхасы домәнтә;
- ирон әмә дыгурон диалектты иуәй-иу грамматикон хицәндзинәдтә.
- пунктуацийы әгъдәуттә;
- тексты арәзт әмә хуызтә.

Скьоладзаутә хъуамә арәхсой:

- дзырdbәстытә әмә хъуыдыйәдтә (иувәрсыг әмә дывәрсыг) аразынмә;
- вазыгджынгонд хуымәтәг хъуыдыйәдтә аразынмә;
- хуымәтәг иувәрсыг әмә дывәрсыг хъуыдыйәдтә, хъуыдыйәдтә комкоммә ныхасимә синтаксисон әвзәрст кәнынмә;
- ныхасы мидис әмә стильтәг гәсгә синтаксисон синонимтәй пайда кәнынмә;
- литературон нормәтә әххәст кәнынмә;
- вазыгджынгонд хуымәтәг хъуыдыйады әрхәцән нысәнттә әвәрынмә;
- сәйрат әмә зәгъинаджы 'хсән, стәй әнәххәст хъуыдыйады тире әвәрынмә;
- хъуыдыйәдтә цухгонд бәттәнтимә раст хәләсә уагәй кәсынмә;
- цы орфограммәтә ахуыр кодтой, уыдон амонынмә әмә рәдыдтытә раст кәнынмә;
- текст, тексты хәйттә, ныхас, ныхасы стильтә әмә ныхасы хуызтә бәрәг кәнынмә;
- литературон-критикон уацхъуыдәй (кәнә стыр уацхъуыды хайә) конспект әмә тезистә аразынмә;
- таурәгъон текст әххәстәй кәнә йә цавәрдәр хәйттә хи ныхәстәй дзурынмә (фыссынмә) бынаты кәнә исты цыртдзәвәны әрфыстимә;
- сочинени-әрфыст фыссынмә;
- сочиненитә публицистикон темәтыл фыссынмә, хи хъуыдытә, цәстәнгас дзы әвдисгәйә;
- фонетикон, дзырдарәзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон әвзәрст кәнынмә;
- дзырдуәттимә кусынмә.